

Лабораторна робота № 10

Визначення коефіцієнта об'ємного розширення рідин методом Дюлонга і Пті

Мета роботи: експериментально визначити коефіцієнта об'ємного розширення рідин

Прилади і матеріали: прилад Дюлонга і Пті, нагрівач, термометр, барометр, досліджувані рідини.

Теоретичні відомості

В результаті лінійного розширення збільшується і об'єм тіла. Розглянемо тіло у вигляді куба з ребром l . Нехай його початковий об'єм при 0°C буде $V_0 = l^3$. Очевидно, при температурі t об'єм тіла буде дорівнювати згідно рівняння:

$$V = l^3 (1 + \alpha t)^3 = V_0 (1 + \alpha t)^3 \quad (10.1)$$

Піднімаючи $(1 + \alpha t)$ до кубу і нехтуючи членами, які містять α^2 і α^3 (оскільки вони дуже малі), отримаємо:

$$V = V_0 (1 + 3\alpha t) = V_0 (1 + \beta t) \quad (10.2)$$

де $\beta = 3\alpha$ - середній коефіцієнт об'ємного розширення.

Істинний коефіцієнт об'ємного розширення дорівнює:

$$\beta = \frac{1}{V} \cdot \frac{dV}{dt} \quad (10.3)$$

Дюлонг і Пті запропонували вимірювання β за допомогою методу сполучених посудин. Цей метод ґрунтується на використанні рівноваги двох стовпчиків рідини, коли рідина в них має різну температуру. При цьому розширення посудини не впливає на результат.

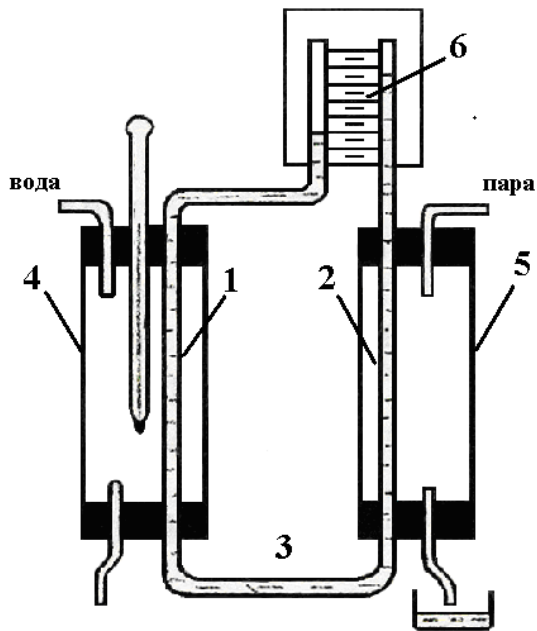

Рис. 10.1. Прилад Дюлонга і
Пті

Прилад Дюлонга і Пті (рис. 10.1) складається з U-подібної трубки 1-2-3, наповненої досліджуваною рідиною. Одне коліно 1 підтримується при температурі t_1 за рахунок циркуляції води у скляній муфті 4, що охолоджує коліно. Температура води контролюється термометром. Друге коліно 2 підтримується при температурі t_2 водяною парою, яку пропускають через скляну охоронну муфту 5. Температуру t_2 визначають з таблиць залежності температури кипіння води від тиску (атмосферний тиск вимірюють барометром) або обчислюють за допомогою емпіричної формули:

$$t_2 = 100 + 0,0375(P_{\text{атм.}} - 760) \quad (10.4)$$

де $P_{\text{атм.}}$ - атмосферний тиск у мм.рт.ст.

Верхні частини трубок 1 і 2 наближені одна до одної. Це зроблено для того, щоб можна було визначити висоту рівнів рідин в трубках h_1 і h_2 за однією шкалою 6.

Оскільки, температура рідини в стовпцях 1 і 2 різна, то густини рідини теж будуть різними ρ_1 і ρ_2 . Різними будуть і висоти стовпців рідини h_1 і h_2 .

Очевидно, що

$$h_1 \rho_1 = h_2 \rho_2 \quad (10.5)$$

але

Контрольні питання

1. Пояснити теплове розширення рідини з точки зору молекулярно-кінетичної теорії будови речовини.
2. Який зв'язок між β і α ?